

Nr 125.

Ankom till riksdagens kansli den 11 augusti 1914 kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning av väckt motion om skrivelse till
Kungl. Maj:t angående upprättande av en växt-
förädlingsanstalt i Norrland.*

(1:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 13, har herr *Wedin* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville göra framställning om att Kungl. Maj:t måtte utreda dels nödvändigheten av en växtförädlingsanstalt i Norrland och dels var den bör förläggas, samt till riksdagen göra de framställningar, som av utredningen visa sig vara påkallade.

Till stöd för denna framställning har motionären åberopat motiveringen till en vid förra riksdagen innevarande år väckt motion, nr 50, vilken motivering är av följande lydelse:

»Enligt samstämmig utsago från alla håll intager vårt land i fråga om arbetet på åkerbruksväxternas förädling en ledande ställning. Otvivelsaktigt har också den hittills bedrivna växtförädlingen i ej ringa grad bidragit till stegrade och kvalitativt värdefullare skördar, där de genom detta arbete åstadkomna utsädesstammarna eller sortererna kunnat komma till användning. Detta gäller i första hand de sydligare provinserna av vårt land. För Norrlands jordbruk däremot har betydelsen av detta förädlingsarbete varit av lägre eller man kan säga ringa värde, jämförd med den roll det spelar uti jordbruket i de landsdelar, där klimatiska förhållanden äro mera gynnsamma. Att så verkligen är förhållandet, torde näppeligen vid opartisk bedömning kunna bestridas. Det sydsvenska jordbruket har härvidlag skänkts förmåner, som ej på långt när i samma grad kommit det i de nordligare trakterna till del.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 51 häft. (Nr 125—126.) 1

Förklaringen till detta sakförhållande är att söka i belägenheten av de anstalter, som tagit till sin uppgift att syssla med hithörande arbete, jämte de stora klimatiska olikheter, till följd av landets långsträckthet i norr och söder, vilka karakterisera de skilda landsändarna. De båda stora förädlingsanstalterna Svalöv och Weibullsholm äro ju som bekant belägna i nästan omedelbar närhet till varandra och inom Skånes bästa jordbruksdistrikt med ett klimat, vilket genom sin mildhet ingalunda överensstämmer med det i de nordligare bygderna förefintliga.

För att ett arbete på förädling av våra åkerbruksväxter skall kunna lämna bästa resultat, torde det obestriddigen vara lämpligast, att det samma bedrives inom de provinser, för vilkas jordbruk en gång framställda sorter äro avsedda att bliva till gagn och nytta. Skälen härför äro både många och starka. Klimatet bestämmer ju i första hand vilka såväl växtgrupper som sorter av varje särskilt växtslag, som kunna odlas i landets skilda delar. Tack vare den längre sommaren i södra Sverige spelar sålunda sädesodlingen därstädes långt större betydelse för jordbruket än vad fallet är i Norrland. Beträffande foderväxter återigen är förhållandet omvänt. Skiljaktigheterna i vegetationstidens längd kräva även av varje särskilt växtslag olika sorter med kortare eller längre utvecklingstid, allt efter de skilda trakternas olika behov. För två- och fleråriga växter är ju kravet på vinterhärdighet långt större i Norrland än i Sydsveriges kusttrakter. Motståndskraften mot växtsjukdomar växlar ofta nog i mycket hög grad olika sorter emellan av ett och samma växtslag. Denna företeelse står otvivelaktigt mången gång i samband med både sortens härstamning och platsen, vare sig den odlas. Vissa sorter av uppsvensk härstamning kunna vid odling på ursprungsplatsen knappast visa tecken till sjukdomsgrepp, men vid odling längre söderut bliva de svårt härjade. I andra fall förhåller det sig tvärtom, d. v. s. en sydsvensk sort odlad längre norrut kan på den nya växtplatsen bliva svårt angripen.

De anförda exemplen peka på en del av de faktorer, vars tillvaro icke minst tar i anspråk tid och krafter vid våra förädlingsanstalter, efter vilka arbetet med förädlingen måste anpassas för att kunna fylla sitt ändamål. De peka även på något annat, och det är svårigheten och svagheten av att ha så gott som hela förädlingsverksamheten förlagd på en enda plats och i landets sydspets. Detta är något, som ock utsädesföreningen i Svalöv insett. Som bekant, har till denna tvenne filialer, en vid Ultuna och en vid Luleå, upprättats. Genom sina allt för begränsade tillgångar kunna dessa filialer dock icke bedriva ett tillräckligt omfattande arbete för att

bliva av samma betydelse för respektive landsändar som Svalöv för Syd-sverige. De båda nämnda filialerna torde också mindre vara avsedda för direkt förädlingsverksamhet än såsom försöksstationer för provande av vid Svalöv uppdragna sorter.

Det nordsvenska jordbruket bör emellertid kunna äga rättmätiga fordringar på att få komma i åtnjutande av samma förmåner som det sydsvenska. En växtförädlingsanstalt med tillräckliga resurser på lämplig plats i Norrland skulle otvivelaktigt bli av den allra största betydelse och bättre möjliggöra ett framgångsrikt jordbruk i denna på utvecklingsmöjligheter så rika del av vårt land.

Beträffande förläggningen av en sådan anstalt ligger det nära till hands att tänka sig en utvidgning av Svalövsfilialen vid Luleå. Däremot bör dock genast — fortfarande av klimatiska skäl — anmärkas, att en växtförädlingsanstalt med denna belägenhet knappast skulle kunna för södra Norrland bli av större betydelse, än Svalövsverksamheten är för norra delarna av vårt land. Klimatet därstädes torde också lägga svåra hinder i vägen för den fröodling, som i samband med och vid sidan om själva förädlingsarbetet måste bedrivas, en sak, som givetvis skulle utöva hämmande inflytande på förädlingsarbetets resultat. Södra Norrland däremot erbjuder möjligheter till en framgångsrik fröodling — exempel härpå finnes från Jämtlands och Västernorrlands län — och då just dessa provinser i sig innesluta de bästa jordbruksdistrikten och de rikaste utvecklingsmöjligheterna, torde en blivande anstalt förläggas till dessa trakter. En anstalt med detta läge komme, strängt taget, att ligga i mitten av landet och ungefär mitt emellan de båda nämnda filialerna Ultuna och Luleå, vilka båda två borde bibehållas såsom försöksstationer.

Riksdagen har för icke länge sedan anvisat medel till avlöning åt en statskonsulent i fröodling för spridande av upplysning i till fröodlingen hörande frågor samt lämnat anslag till premieringar etc. för fröodlingens främjande. För att sådana anslag skola bliva fullt utnyttjade bör det också sörjas för, att det växtmaterial, vilket vid fröodlingen kommer till användning, är det bästa möjliga. Genom sitt nyligen förhöjda anslag till Sveriges utsädesförening i Svalöv har också riksdagen redan behjärtat denna sak, ehuru detta anslag, såsom redan påpekats, ej kan komma jordbruket i landets skilda delar till godo i lika hög grad. Först genom upprättande av en ny växtförädlingsanstalt i enlighet med här ovan gjorda förslag torde denna fråga få anses nöjaktigt ordnad.»

Utskottet.

Utskottet inser till fullo den stora betydelsen av en rationellt bedriven växtförädlingsverksamhet, varigenom för jordbruket med hänsyn till klimatiska och övriga förhållanden lämpliga utsädesslag kunna frambringas. Otvivelaktigt måste nämligen en sådan verksamhet, i mån som resultaten av densamma komma att utföras i det praktiska jordbruket, vara ägnad att mäktigt bidraga till erhållande av stegrade och i kvalitativt avseende värdefullare skördar samt jordbrukets höjande i allmänhet. Som bekant har också på växtförädlingen och särskilt på åkerbruksväxternas förädling sedan länge nedlagts ett intresserat vetenskapligt arbete och det med sådan framgång, att vårt land på detta område utan överdrift torde kunna sägas intaga en ledande ställning. Denna framgång lärer huvudsakligen böra tillskrivas den till Svalöv förlagda Sveriges utsädesförening, som under en lång följd av år verkat för åstadkommande av utmärkta stamutsäden genom en under insiktsfull ledning utförd förädling, och vilken institution på detta område utfört ett i hög grad förtjänstfullt och för hela vårt jordbruk betydelsefullt arbete.

Då motionären nu uttalat sig för inrättande genom statens försorg av en särskild växtförädlingsanstalt i Norrland, vill utskottet erinra om att frågan om anordnandet av förädlingsverksamhet för jordbruket i såväl mellersta som norra Sverige redan upptagits av Sveriges utsädesförening, vilken, i syfte att uttröna, huruvida de vid Svalöv prövade och för södra Sverige lämpliga befunna sädes- och frösorser skulle kunna trivas jämväl i mellersta och norra Sverige, inrättat filial först vid Ultuna och senare, då detta försök visat sig slå väl ut, en filial i Luleå. Verksamheten vid ifrågasvarande filialer bedrivs i sådan ordning, att tjänstemän från Svalöv förflyttas till tjänstgöring vid filialerna, vid vilka huvudstationens arbetsmetoder tillämpas. Härigenom och genom ständigt utbyte av material mellan de olika stationerna uppstår mellan dessa ett intimt samarbete, vilket givetvis är ägnat att i hög grad främja utvecklingen av växtförädlingsverksamheten i dess helhet.

Förutom den av utsädesföreningen i Luleå upprättade filialen leder centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet för hushållningssällskapens räkning i såväl Västernorrlands som Jämtlands län försök med olika sorter av sädesslag, varjämte Norrbottens läns landsting med bidrag av statsmedel i Luleå underhåller liknande verksamhet vid den s. k. kemisk-växtbiologiska anstalten därstädes.

Även om, med hänsyn till Norrlands stora areal, behov av en utvidgad och till sydligare Norrland förlagd växtförädlingsanstalt skulle föreligga — vilket motionären med styrka framhållit — anser utskottet i allt fall

detta utgöra ett intresse, som det i första hand bör tillkomma utsädesföreningen att tillgodose. Av vad ovan anförts torde nämligen vara klart, att ifrågavarande institution, på grund av sin organisation, sin redan över hela riket utbredda verksamhet och sin rika erfarenhet på nu ifrågavarande område, i vida högre grad än någon annan torde vara skickad att fullfölja och utveckla växtförädlingsarbetet, vare sig det gäller Norrland eller andra delar av vårt land. Sedan föreningen från och med nästlidet år erhållit väsentligen ökat bidrag av statsmedel, torde det ock med skäl kunna förväntas, att densamma skall komma att betydligt utvidga sin verksamhet i såväl mellersta som norra Sverige, vilka landsändar hittills icke av föreningen njutit den omvårdnad, som kommit södra Sverige till del.

Då utskottet sålunda anser det uppenbart, att den fortsatta utvecklingen på växtförädlingsområdet bäst bör kunna främjas genom den institution, vilken hittills på ett så framgångsrikt sätt utövat denna verksamhet, samt denna institution numera genom ökade bidrag av statsmedel även torde vara i stånd att, om så erfordras, tillgodose det av motionären framhållna behovet, kan utskottet icke ansluta sig till motionärens förslag om anordnande genom statens försorg av en särskild växtförädlingsanstalt i Norrland. Härvid torde jämväl böra framhållas, att, enär utsädesföreningen på senaste tiden genom ökat inflytande från statens sida mer och mer erhållit karaktären av statsinstitution, det jämväl ur statsekonomisk synpunkt torde vara en mindre välbetänkt åtgärd att, såsom motionären tänkt sig, vid sidan av denna institution inrätta en särskild statsinstitution med huvudsakligen enahanda uppgifter.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att herr Wedins förevarande motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 augusti 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: Se utlåtande nr 126.

Reservation: av herrar *Persson, Öberg* och *Kronlund*.
